

ЗНАЧЕННЯ КАРПАТСЬКИХ ЛІСІВ ЯК СУЧАСНОГО РЕФУГІУМА ВЕЛИКИХ ССАВЦІВ У ЄВРОПІ.

Волох А. М.

Таврійська державна агротехнічна академія, м. Мелітополь

Сучасного вигляду карпатські ліси набули ще у ранньому голоцені, коли встановилась близька до сучасної диференціація рослинних зон. Однак, під впливом кліматичних пульсацій, їх межі зазнавали періодичних змін. В атлантичний період (5-7 тис. років тому) у долинах Дністра і Дунаю великі площі були зайняті дубовими лісами з присутністю граба та бука, котрі доходили до Чорного моря і забезпечували екологічний зв'язок з теріологічними комплексами лісостепу і степу.

Внаслідок знищення лісів на півдні країни, в середній течії Прута та Дністра, що набуло масштабності 200 років тому, були зруйновані основні біотопи великих ссавців на Середньодунайській рівнині, Нижньодунайській низовині, в Подолії та в інших місцях. Упродовж короткого терміну на величезних площах було знищено акліматизовану лань, благородного оленя, європейську козулю, дикого кабана, рись та ведмедя. Таким чином, Карпати перетворились на біогеографічний острів європейського значення, де вказані види, незважаючи на переслідування людиною, через важкодоступність гір, існування великих за площею лісових масивів знайшли собі притулок. Подальші події (розвиток екологічної думки, регламентування використання тваринних ресурсів, створення природоохоронних територій, організація мисливських господарств, тощо) призупинили падіння чисельності великих ссавців. Величезна площа карпатського рефугіуму, значна чисельність тварин стали важливою запорукою для збереження генетичної цілісності та підтримки високої гетерозиготності угруповань. Благоприємні екологічні умови регіону, різноманітні організаційні та охоронні заходи сприяли швидкому збільшенню чисельності більшості видів. Інтенсивні роботи по насадженню лісів, розселенню, насамперед, кабана, оленя та козулі, охороні створених осередків сприяли частковому відновленню видових ареалів. Заселення нових територій відбувалося також завдяки поступовій природній міграції карпатських ссавців упродовж декількох поколінь. Все це забезпечило успішне розширення ареалу козулі та кабана від гір до дельт рр. Дунаю та Дністра. Майже непомітне воно в шляхетного оленя, основні біотопи якого у Карпатах не відновилися, а навпаки віддаляються від норми внаслідок прискорених сукцесійних процесів природного і антропогенного характеру.

Незважаючи на великі площі гірських лісів за останні 30 років вони дуже змінилися і замість монолітної частини ареалу багатьох великих ссавців перетворилися на короточасні напівізоляти, відокремлені просторами другорядних біотопів, придатних лише для тимчасового існування тварин. Зараз існуванню карпатського біогеографічного рефугіуму загрожує певна небезпека, т.я.: а) комерційні інтереси від експлуатації лісу та його ресурсів для багатьох людей реально перевищують загальнобіологічну та еволюційну цінність великих ссавців; б) винищення стиглих та пристиглих лісів на великій площі навіть при одночасній повній заміні на молодняки, що неможливо, будуть сприяти зникненню лісового kota, рисі та бурого ведмедя; в) заміна листяних лісів

шпильковими вже привела до погіршення умов існування всіх копитних, яке з роками значно посилиться; г) всі великі ссавці Карпат лишилися в останньому столітті такої важливої переваги, як недоступність деяких гірських лісових масивів і тепер повністю залежать від впливу антропогенного фактору.

Незважаючи на застереження, карпатські ліси у сукупності мають достатньо велику площу біотопів, які ще й досі придатні для існування великих ссавців і являються важливим рефугіумом їх у Європі.